

ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВАХ

Т.С. НОВАК, кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри аграрного, земельного та екологічного права імені
академіка В.З. Янчука
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: tomanovak1980@gmail.com

В.О. МЕЛЬНИК, кандидат юридичних наук,
асистент кафедри цивільно-правових дисциплін
Білоцерківський національний аграрний університет
E-mail: viktoriia.melnyk@ukr.net

Анотація. У статті аналізуються проблеми сучасного стану правового регулювання трудових відносин у сільськогосподарських кооперативах. Досліджуються перспективи врегулювання цих відносин в контексті реформування трудового та оновлення аграрного законодавства.

За результатами дослідження зроблено висновок про низький ступінь врегулювання аграрних трудових відносин у сільськогосподарських кооперативах нормами аграрного права. Визначено, що в існуючих проектах Трудового кодексу в частині урегулювання досліджуваних відносин чільне місце відводиться локальному рівню, що знову ж таки повертає нас до проблеми низького рівня врегульованості трудових відносин із членами сільськогосподарських кооперативів локальними актами.

Встановлено, що виходячи із положень Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» від 21.07.2020 р. № 819-IX найбільш прийнятним способом юридичного оформлення трудової участі членів сільськогосподарських кооперативів, стане укладання з такими особами трудових договорів. Вказано, що відміна обов'язкової трудової участі членів кооперативу у його діяльності та складність регулювання таких відносин у перспективі може призвести до поширення практики не встановлення даної умови в статутах таких суб'єктів господарювання.

Запропоновано розробити підзаконний нормативний акт, який би регламентував спосіб та порядок оформлення відносин щодо трудової участі членів кооперативу у його діяльності, визначав особливості праці членів кооперативу. Внесено пропозицію про включення до Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» № 819-IX норм щодо особливостей регулювання трудових відносин у сільськогосподарських кооперативах.

Ключові слова: аграрні трудові правовідносини, кооператив, правове регулювання, праця у сільському господарстві, сільськогосподарський кооператив, трудові відносини, членство

Актуальність.

Питання правового регулювання трудових відносин у сільськогосподарських підприємствах членського типу завжди було дискусійним. Тривалий час точаться суперечки з приводу галузевої належності норм, що регулюють трудові відносини в сільському господарстві. Представники науки аграрного права доводять існування в структурі предмету цієї галузі окремого виду внутрішніх аграрних правовідносин – аграрних трудових правовідносин (Уркевич, 2007: 322), позиціонуючи їх як найбільш специфічну частину предмета правового регулювання аграрного права, що надає особливості внутрішнім аграрним відносинам (Козырь, 2003: 81). Натомість окремі фахівці у сфері трудового права наводять аргументи щодо необхідності врегулювання трудових відносин за участю членів фермерських господарств та кооперативів виключно трудовим законодавством (Мірошниченко, 2008: 8). Фактично, одностайної думки з цього приводу так на даний час і не існує. При цьому питання врегулювання трудових відносин у сільськогосподарських кооперативах набуває нових рис внаслідок прийняття нового Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» від 21.07.2020 р. № 819-IX (далі – Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» № 819-IX) («Про сільськогосподарську кооперацію», 2020), що зумовлює необхідність проведення аналізу відповідних його положень та підкреслює актуальність даної наукової статті.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Теоретичною основою дослідження стали праці науковців у сфері аграрного та трудового права, присвя-

чені різним аспектам правового регулювання трудових відносин як загалом у сільському господарстві, так і суто в сільськогосподарських кооперативах. Зокрема, доробки Н. О. Багай, Н. Б. Болотіної, О. В. Гафурової, В. М. Єрмоленка, В. В. Жернакова, М. І. Козиря, О. А. Мірошниченко, О. О. Погрібного, В. І. Прокопенка, В. І. Семчика, Н. І. Титової, В. Ю. Уркевича, Г. І. Чанишевої, В. З. Янчука, О. М. Ярошенка та ін.

Метою статті є дослідження проблем сучасного стану правового регулювання трудових відносин у сільськогосподарських кооперативах та перспектив його розвитку внаслідок реформування трудового та оновлення аграрного законодавства.

Результати.

На даний час існує доволі усталений підхід щодо способу врегулювання аграрних трудових відносин, який базується на сфері дії трудового законодавства. Як відмічає С. В. Вишневецька, сучасне трудове законодавство у багатьох випадках виходить за рамки відносин, які становлять предмет трудового права, і певною мірою застосовується до відносин індивідуальної праці, що не є трудовими чи являються похідними від них (Вишневецька, 2016: 68). Такими і є відносини із застосування праці членів сільськогосподарських кооперативів, для врегулювання яких допускається застосування норм трудового права. Цей висновок можна зробити зі змісту ч. 2 ст. 3 Кодексу Законів про працю України (далі - КЗпП), за якою особливості праці членів кооперативів визначаються законодавством та їх статутами з обов'язковим дотриманням встановлених законодавством про

працю гарантії щодо зайнятості, охорони праці, праці жінок, молоді, осіб з інвалідністю. Таким чином, наголошує В. М. Єрмоленко, КЗпП України надає змогу врахувати специфіку умов праці у окремих різновидах трудових відносин, зокрема у аграрному секторі (Єрмоленко, 2008: 57).

Однак сучасне аграрне законодавство розглядавані відносини належним чином не врегульовує. Більше того, О. В. Гафурова вірно підкреслює, що розвиток сучасного аграрного законодавства пішов шляхом повного ігнорування особливостей, характерних для аграрних трудових відносин (Гафурова, 2016: 274).

У базовому для врегулювання відносин із сільськогосподарської кооперації нормативному акті – Законі України «Про сільськогосподарську кооперацію» міститься лише одна згадка про трудові відносини в сільськогосподарських виробничих кооперативах – це ч. 2 ст. 2, за якою вони регулюються Законом України «Про кооперацію». Розділ IV «Трудові відносини в кооперативних організаціях» Закону України «Про кооперацію» складається лише з трьох статей, якими встановлені: загальні положення про регулювання трудових відносин в кооперативних організаціях цим Законом, законодавством про працю, статутами кооперативних організацій та правилами їх внутрішнього розпорядку (ч. 1 ст. 34); можливість залучення до роботи в кооперативах найманих працівників (на основі трудового договору, у тому числі у формі контракту) (ч. 2 ст. 34); гарантії щодо соціальної підтримки членів кооперативних організацій та найманих працівників (ст. 35) та обов'язки кооперативної організації щодо охорони праці (ст. 36).

Звідси всі особливості трудових відносин із членами сільськогосподарських кооперативів мають відображатись на локальному рівні. Тут, на думку, Н. О. Багай, фактично єдиним нормативним актом, що відбиває специфіку праці у сільському господарстві, визначає особливості режиму праці та відпочинку, нормування та оплати праці, охорони праці та забезпеченні соціальних пільг для працівників АПК є Галузева угода між Міністерством аграрної політики України, галузевими об'єднаннями підприємств та Профспілкою працівників агропромислового комплексу (Багай), однак далеко не всі сільськогосподарські підприємства (тим більше кооперативи) охоплені колективними договорами. На рівні підприємств галузеві особливості трудових відносин мали б відображатись у статутах таких суб'єктів. Однак і цього не відбувається. У Примірному статуті сільськогосподарського виробничого кооперативу, затвердженому наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 8.01.2014 р. № 1 («Примірний статут сільськогосподарського...», 2014), положення, присвячені регулюванню трудових відносин є майже дослівним повторенням наведених вище положень Закону України «Про кооперацію».

З вищенаведеного можна зробити висновок про низький ступінь правового регулювання аграрних трудових відносин (у тому числі в сільськогосподарських кооперативах) нормами аграрного права. На покращення ситуації науковцями висувались різні пропозиції – від необхідності розробки і затвердження типових статутів різних видів сільськогосподарських підприємств, галузевих правил

внутрішнього правового розпорядку, які сприятимуть підвищенню якісного рівня локальної правотворчості аграрних суб'єктів (Багай) до включення до структури Аграрного кодексу України окремого розділу, який встановлював би основні засади регулювання праці в сільськогосподарських підприємствах (Гафурова, 2016: 274). Однак вони так і не втілені до сих пір в практичній площині.

У контексті перспектив розвитку правового регулювання трудових відносин із членами сільськогосподарських кооперативів не можна оминути увагою й реформу трудового законодавства – прийняття Трудового кодексу України.

Вивчення змісту існуючих проєктів даного нормативного акту стосовно регулювання трудових відносин членів виробничих кооперативів показує наступне. В одному із перших проєктів Трудового кодексу від 28.08.2003 р. (реєстраційний № 1038-1) передбачалась можливість врегулювання трудових відносин членів виробничих кооперативів трудовим законодавством, якщо інше не встановлювалось спеціальними законами або статутами таких підприємств (ст. 9 Проєкту). При цьому обов'язково мали враховуватись особливості трудових відносин членів виробничих кооперативів, закріплені у Главі 5 Проєкту щодо: порядку встановлення трудових відносин за участю членів виробничих кооперативів (ст. 321); колективних трудових відносин у виробничих кооперативах (ст. 322); укладання, зміни та припинення трудового договору з членом виробничого кооперативу (ст. 323-327); робочого часу і часу відпочинку членів виробничих кооперативів (ст. 328); оплати праці (ст. 329); відповідально-

сті працівників – членів виробничих кооперативів (ст. 330); трудових спорів працівників – членів виробничих кооперативів (ст. 331) («Проєкт Трудового кодексу...», 2003).

У пізнішому проєкті Трудового кодексу від 4.12.2007 р. (реєстраційний № 1108) – теж містилась окрема Глава 5, присвячена особливостям трудових відносин членів виробничих кооперативів, яка фактично повторювала норми вищезгаданого проєкту Трудового кодексу України № 1038-1. Однак цим проєктом вже передбачалось врегулювання цих відносин трудовим законодавством. Іншими законами, а також статутами та нормативними актами кооперативів дозволялось встановлювати особливості їх врегулювання. Також за рішенням загальних зборів кооперативу трудові відносини членів виробничих кооперативів могли регулюватися колективним договором (ст. 315) («Проєкт Трудового кодексу...», 2007). Такий же підхід був збережений і в проєкті Трудового кодексу від 27.12.2014 р. (реєстраційний № 1658) («Проєкт Трудового кодексу...», 2014).

Натомість в останніх проєктах Трудового кодексу вже пропонується інші підходи для врегулювання трудових відносин членів виробничих кооперативів. Так, проєкт Трудового кодексу від 8.11.2019 р. (реєстраційний № 2410) у ч. 5 ст. 5 визначає, що «відносини членів виробничих кооперативів регулюються трудовим законодавством у випадках, якщо це передбачено їх статутом» («Проєкт Трудового кодексу...», 2019). А ч. 3 ст. 2 проєкту Закону України «Про працю» від 28.12.2019 (реєстраційний № 2708) – дозволяє регулювати працю членів виробничих кооперативів актами трудового законодавства «в частині, передбаченій їх статутом, іншими

установчими документами» («Проект Закону України «Про працю»..., 2019). Тобто знову в правовому регулюванні досліджуваних відносин чільне місце відводиться локальному рівню, що знову ж таки повертає нас до проблеми низького рівня врегульованості трудових відносин із членами сільськогосподарських виробничих кооперативів локальними актами.

При цьому одним із основних аргументів на користь спеціального правового регулювання праці членів сільськогосподарських виробничих кооперативів являється їх особливий правовий статус, який не дозволяє ототожнити їх з найманими працівниками. Мова йде про обов'язкову трудову участь цих осіб як одну з конститутивних умов членства у виробничому сільськогосподарському кооперативі у поєднанні з їх майновими, управлінськими та іншими правами та обов'язками, на чому неодноразово акцентувалась увага в наукових працях (Гафурова, 2005: 15; Браніцький, 2006: 95). Ця ознака членства в сільськогосподарському виробничому кооперативі наразі закріплена законодавчо, у ст. 12 Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію». Натомість припинення трудової участі в виробничому кооперативі є підставою для припинення членства в ньому – згідно ст. 13 Закону України «Про кооперацію».

Однак охарактеризований нами стан правового регулювання трудових відносин за участю членів сільськогосподарських виробничих кооперативів вже в найближчому майбутньому зазнає змін внаслідок набуття чинності 15.11.2020 р. нового Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» від 21.07.2020 р. № 819-ІХ. З приводу цього хочеться навести слух-

ні тези Т. В. Курман про динамічність розвитку аграрного законодавства як одну з характерних рис законодавчої бази у сфері ведення сільськогосподарського виробництва та про те, що «кардинальні законодавчі зміни не завжди є позитивними й корисними для розвитку сільськогосподарського виробництва не тільки на умовах сталості, а й взагалі» (Курман, 2019: 41–42).

Отож, Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» № 819-ІХ кардинально змінює регулювання досліджуваних нами відносин. Ним скасовується поділ сільськогосподарських кооперативів та виробничі та сільськогосподарські й вводиться розмежування цих суб'єктів за ознакою прибутковості (ст. 5 Закону). І що найважливіше в контексті нашої роботи – відміняється обов'язковість трудової участі членів сільськогосподарського кооперативу у його діяльності. За ч. 7 ст. 5 цього нормативного акту питання щодо обов'язкової трудової участі членів сільськогосподарського кооперативу, що діє з метою одержання прибутку, вирішується на рівні локальної нормотворчості – у статуті такого кооперативу.

Що ж до оформлення таких відносин, то це питання теж не вирішується. Такого висновку доходимо, аналізуючи ст. 26 Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» № 819-ІХ, в якій вказано, що «трудова участь члена сільськогосподарського кооперативу, що здійснюється на підставі трудового договору або цивільно-правового договору з кооперативом, не враховується при визначенні розміру патронажних дивідендів такому члену кооперативу». З такого формулювання можна вважати, що трудова участь члена кооперативу може здійснюватися: 1) за трудовим

договором; 2) за цивільно-правовим договором; 3) в якійсь іншій формі. Проте жодної вказівки, як оформити трудову участь члена кооперативу за третім варіантом, закон не містить.

Проблема ускладнюється й тим, що п. 5 ч. 3 прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» № 819-IX унеможливує застосування до трудових відносин за участю членів кооперативу норм Закону України «Про кооперацію», внаслідок внесення змін до ст. 5 – цю норму доповнено частиною 2 в такий редакції: «правові, організаційні, економічні та соціальні основи функціонування сільськогосподарської кооперації, порядок утворення і діяльності сільськогосподарських кооперативів, сільськогосподарських кооперативних об'єднань визначаються Законом України «Про сільськогосподарську кооперацію».

Видається, що відсутність чіткого регламентування способу та порядку юридичного оформлення відносин щодо трудової участі членів сільськогосподарських кооперативів без укладання з ними трудових чи цивільно-правових договорів ускладнить запровадження його на практиці та може призвести до нових проблем у частині відповідальності кооперативів за неналежне оформлення таких відносин. Як приклад, можна навести рішення Черкаського окружного адміністративного суду від 9.07.2019 у справі № 580/1200/19 в якому було відмовлено у задоволенні позову автокооперативу та визнання правомірною постанови Держпраці про накладення на кооператив штрафу у розмірі 125190 грн. Підставою для притягнення кооперативу до відповідальності став виявлений в результаті перевірки Держпраці допуск до виконання обов'яз-

ків охоронця автокооперативу без укладання трудового договору та повідомлення Державної податкової служби про прийняття працівника на роботу. При цьому в статуті кооперативу не було належним чином зафіксовано положення про особисте забезпечення власниками гаражів охорони території автокооперативу на безоплатній основі («Рішення Черкаського окружного адміністративного суду...», 2019). Подібні прецеденти можуть мати місце й у сільськогосподарських кооперативах за неналежного врегулювання трудової участі їх членів у статутах.

Зважати потрібно й на те, що чинне законодавство унеможливує фактичний допуск працівника до роботи без укладання трудового договору, видання наказу про прийняття на роботу та повідомлення про прийняття на роботу Державної податкової служби (ч. 3 ст. 24 КЗпП).

Не підтримуємо ми й позицію законодавця щодо можливості оформлення трудової участі членів виробничих сільськогосподарських кооперативів шляхом укладання з ними цивільно-правових договорів. Це впливає насамперед із того, що членські відносини є безстроковими за своєю природою, що було доведено О. В. Гафуровою (Гафурова, 2010: 513). Однією ж з основних ознак цивільно-правового договору є його строковий характер, оскільки метою договору є отримання певного результату й після цього відносини між сторонами припиняються. Цивільно-правові договори своїм предметом мають виконання його стороною певного визначеного обсягу робіт, надання певної послуги тощо. Якщо ж припустити, що цивільно-правові договори будуть укладатись із членом сільськогосподарського кооперативу систематично,

то тут маємо ще однин проблемний аспект: така діяльність фізичної особи може бути визнана підприємницькою з відповідними правовими наслідками щодо юридичного її оформлення, оподаткування тощо.

Окрім того, укладаючи цивільно-правові договори з членами сільськогосподарських кооперативів обов'язково треба буде враховувати їх розмежування з трудовими договорами, щоб уникнути ситуації «приховування трудових відносин» та ризику притягнення до юридичної відповідальності. Судова практика вже напрацювала критерії визнання/невизнання правовідносин трудовими. Зокрема у постанові Верховного Суду від 26.05.2020 р. у справі № 160/5315/19 виділено такі характерні ознаки трудових відносин: систематична виплата заробітної плати за процес праці (а не її результат); підпорядкування правилам внутрішнього трудового розпорядку; виконання роботи за професією (посадою), визначеною Національним класифікатором України ДК 003:2010 «Класифікатор професій», затвердженим наказом Держспоживстандарту від 28.07.2010 №327; обов'язок роботодавця надати робоче місце; дотримання правил охорони праці на підприємстві, в установі, організації тощо. Предметом трудового договору є власне праця працівника в процесі виробництва. Після закінчення виконання визначеного завдання трудова діяльність не припиняється («Постанова Верховного Суду...», 2020).

Висновки і перспективи.

З урахуванням вищенаведених нюансів юридичного оформлення трудової участі членів сільськогосподарських кооперативів, можна зробити

висновок, що найбільш прийнятним варіантом є все таки укладання з такими особами трудових договорів. Але зважаючи на відсутність в тому ж Законі України «Про сільськогосподарську кооперацію» № 819-IX жодної згади про встановлення особливостей таких договорів спеціальним аграрним законодавством ми отримуємо так би мовити «класичні трудові відносини», урегульовані трудовим законодавством. Окрім того, дозволимо припустити, що відміна обов'язкової трудової участі членів кооперативу у його діяльності та складність регулювання таких відносин у перспективі призведе до поширення практики не встановлення даної умови в статутах таких суб'єктів господарювання.

Збереження ж трудової участі членів сільськогосподарського кооперативу як з точки зору умов членства, так і аграрних трудових правовідносин ми вбачаємо в розробці підзаконного нормативного акту, який би регламентував спосіб та порядок оформлення таких відносин, визначав особливості праці членів кооперативу. Також вбачаємо за доцільне включити до Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» № 819-IX норми щодо особливостей регулювання трудових відносин.

Список використаних джерел

1. Уркевич В.Ю. Проблеми теорії аграрних правовідносин: монографія. Харків: 2007, 496 с.
2. Козырь М.И. Аграрное право России: проблемы становления и развития. Москва: Право и гос-во, 2003. 208 с.
3. Мірошніченко О.А. Правове регулювання трудових відносин у галузі сільськогосподарства: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2008. 18 с.

4. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 21.07.2020 р. № 819-IX. Урядовий кур'єр. 10.09.2020 р. № 175.
5. Вишновецька С.В. Сфера дії трудового права: актуальні проблеми. Сфера дії трудового права та права соціального забезпечення: матеріали V Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Харків, 28 жовтня 2016 р.); за заг. ред. К.Ю. Мельника. Харків: ХНУВС, 2016. С. 68–71.
6. Ермоленко В.М. Теоретичні проблеми аграрних майнових правовідносин: монографія. Київ: Магістр XXI сторіччя, 2008. 188 с.
7. Гафурова О.В. Проблеми правового регулювання аграрних трудових відносин. Часопис Київського університету права. 2016. № 4. С. 272–275.
8. Багай Н.О. Особливості правового регулювання трудових відносин у сільському господарстві. URL: <https://nspp.gov.ua/home/struktura-nspp-8/struktura-nspp-12/574-osoblivosti-pravovogo-regulyuvannya-trudovikh-vidnosin-u-sil'skomu-gospodarstvi> (дата звернення: 02.09.2020 р.).
9. Примірний статут сільськогосподарського виробничого кооперативу, затверджений наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 8.01.2014 р. № 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0001730-14#Text> (дата звернення: 03.09.2020 р.).
10. Проект Трудового кодексу України від 28.08.2003 р. № 1038. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=1038-1&skl=5 (дата звернення: 04.09.2020 р.).
11. Проект Трудового кодексу України від 4.12.2007 р. № 1108. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=30947 (дата звернення: 04.09.2020 р.).
12. Проект Трудового кодексу України від 27.12.2014 р. № 1658. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53221 (дата звернення: 04.09.2020 р.).
13. Проект Трудового кодексу України від 8.11.2019 р. № 2410. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67331 (дата звернення: 04.09.2020 р.).
14. Проект Закону України «Про працю» від 28.12.2019 р. № 2708. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67833 (дата звернення: 04.09.2020 р.).
15. Гафурова О.В. Права та обов'язки членів сільськогосподарських виробничих кооперативів: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.06. Київ, 2005. 20 с.
16. Браніцький О.М. Правове становище спеціалістів сільського господарства: дис... канд. юрид. наук: 12.00.06. Київ, 2006. 202 с.
17. Курман Т.В. Щодо окремих питань законодавчого забезпечення сучасного сільськогосподарського виробництва. Право. Людина. Довкілля. 2019. № 10(2). С. 37–44.
18. Рішення Черкаського окружного адміністративного суду від 9.07.2019 р. у справі № 580/1200/19. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82993178> (дата звернення: 06.09.2020 р.).
19. Гафурова О.В. Особливості правового регулювання трудових відносин у сільськогосподарських підприємствах. Аграрне право України: підруч. за заг. ред. В.М. Ермоленка. Київ: Юрінком Інтер, 2010. С. 509–529.
20. Постанова Верховного Суду від 26.05.2020 р. у справі № 160/5315/19. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/89433373> (дата звернення: 07.09.2020 р.).

References

1. Urkevych, V.Yu. (2007). Problemy teorii ah-rarnykh pravovidnosyn [Problems of the theory of agrarian legal relations]. Kharkiv: 496 (in Ukrainian).

2. Kozyr, M.Y. (2003). *Ahrarnoe pravo Rossyy: problemy stanovlennia y razvytyia* [Agrarian law of Russia: problems of formation and development]. Moskva: Pravo y hosvo, 208 (in Russian).
3. Miroshnychenko, O.A. (2008). *Pravove rehuliuвання trudovykh vidnosyn u haluzi silskoho hospodarstva* [Legal regulation of labor relations in the field of agriculture]. Kyiv, 18 (in Ukrainian).
4. Pro silskohospodarsku kooperatsiiu [About agricultural cooperation] (2020): Zakon Ukrainy vid 21.07.2020 № 819. Uriadovyi kur'ier, 175 (in Ukrainian).
5. Vyshnovetska, S.V. (2016). *Sfera dii trudovoho prava: aktualni problemy. Sfera dii trudovoho prava ta prava sotsialnoho zabezpechennia* [Scope of labor law: current issues. Scope of labor law and social security law]; za zah. red. K.Yu., Melnyka. Kharkiv, 68–71 (in Ukrainian).
6. Yermolenko, V.M. (2008). *Teoretychni problemy ahrarnykh mainovykh pravovidnosyn* [Theoretical problems of agrarian property relations]. Kyiv: Mahistr XXI storichchia, 188 (in Ukrainian).
7. Hafurova, O.V. (2016). *Problemy pravoho rehuliuвання ahrarnykh trudovykh vidnosyn. Chasopys Kyivskoho universytetu prava* [Problems of legal regulation of agrarian labor relations. Journal of Kyiv University of Law], 4: 272–275 (in Ukrainian).
8. Bahai, N.O. *Osoblyvosti pravovoho rehuliuвання trudovykh vidnosyn u silskomu hospodarstvi* [Features of legal regulation of labor relations in agriculture]. Available at: <https://nspp.gov.ua/home/struktura-nspp-8/struktura-nspp-12/574-osoblivosti-pravovogo-regulyuvannya-trudovykh-vidnosin-u-silskomu-gospodarstvi> (in Ukrainian).
9. Prymirnyi statut silskohospodarskoho vyrobnychoho kooperatyvu [Indicative charter of an agricultural production cooperative] (2014), zatverdzhenyi nakazom Ministerstva ahrarnoi polityky ta prodovolstva Ukrainy vid 8.01.2014 № 1. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0001730-14#Text> (in Ukrainian).
10. Proekt Trudovoho kodeksu Ukrainy [Draft Labor Code of Ukraine] vid 28.08.2003 № 1038. Available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=1038-1&skl=5 (in Ukrainian).
11. Proekt Trudovoho kodeksu Ukrainy [Draft Labor Code of Ukraine] vid 4.12.2007 № 1108. Available at: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=30947 (in Ukrainian).
12. Proekt Trudovoho kodeksu Ukrainy [Draft Labor Code of Ukraine] vid 27.12.2014 № 1658. Available at: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53221 (in Ukrainian).
13. Proekt Trudovoho kodeksu Ukrainy [Draft Labor Code of Ukraine] vid 8.11.2019 № 2410. Available at: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67331 (in Ukrainian).
14. Proekt Zakonu Ukrainy «Pro pratsiu» [Draft Labor Code of Ukraine] vid 28.12.2019 № 2708. Available at: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67833 (in Ukrainian).
15. Hafurova, O.V. (2005). *Prava ta obov'iazky chleniv silskohospodarskykh vyrobnychkykh kooperatyviv* [Rights and responsibilities of members of agricultural production cooperatives]. Kyiv, 20 (in Ukrainian).
16. Branitskyi, O.M. (2006). *Pravove stanovyshe spetsialistiv silskoho hospodarstva* [Legal status of agricultural specialists]. Kyiv, 202 (in Ukrainian).
17. Kurman, T.V. (2019). *Shchodo okremykh pytan zakonodavchoho zabezpechennia suchasnoho silskohospodarskoho vyrobnytstva. Pravo. Liudyna. Dovkilia* [On the specific questions of legislative support of modern agricultural production. Law. Human. Environment], 10(2): 37–44 (in Ukrainian).
18. Rishennia Cherkaskoho okruzhnoho administratyvnoho sudu [Decision of the Cherkasy District Administrative Court] vid

- 9.07.2019 u spravi № 580/1200/19. Available at: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82993178> (in Ukrainian).
19. Hafurova, O.V. (2010). Osoblyvosti pravovoho rehulivannia trudovykh vidnosyn u silskohospodarskykh pidpriemstvakh. *Ahrarne pravo Ukrainy* [Features of legal regulation of labor relations in agricultural enterprises. *Agrarian law of Ukraine*]; za zah. red. V.M., Yermolenka. Kyiv, 509–529 (in Ukrainian).
20. Postanova Verkhovnoho Sudu [The decision of the Supreme Court] vid 26.05.2020 u spravi № 160/5315/19. Available at: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/89433373> (in Ukrainian).

T.S. Novak & V.O. Melnyk (2020). ON THE ISSUE OF LEGAL REGULATION OF LABOR RELATIONS IN AGRICULTURAL COOPERATIVES. *Law. Human. Environment*, 11(3): 86-96. <https://doi.org/10.31548/law2020.03.010>.

Summary. *The article analyzes the problems of the current state of legal regulation of labor relations in agricultural cooperatives. Prospects for the settlement of these relations in the context of labor reform and updating of agricultural legislation are investigated.*

According to the results of the study, a conclusion was made about the low degree of regulation of agrarian labor relations in agricultural cooperatives by the norms of agrarian law. It is determined that in the existing drafts of the Labor Code in terms of settlement of the studied relations a prominent place is given to the local level, which again brings us back to the problem of low level of labor relations with members of agricultural cooperatives by local acts.

It is established that based on the provisions of the Law of Ukraine «On Agricultural Cooperation» dated 21.07.2020 № 819-IX the most acceptable way of legal registration of labor participation of members of agricultural cooperatives, will be the conclusion of employment contracts with such persons. It is stated that the abolition of mandatory labor participation of members of the cooperative in its activities and the complexity of regulating such relations in the future may lead to the spread of the practice of not establishing this condition in the statutes of such entities.

It is proposed to develop a bylaw that would regulate the method and procedure for registration of relations on labor participation of members of the cooperative in its activities, determine the characteristics of the work of members of the cooperative. A proposal was made to include in the Law of Ukraine «On Agricultural Cooperation» № 819-IX norms on the peculiarities of the regulation of labor relations in agricultural cooperatives.

Keywords: *agrarian labor relations, cooperative, legal regulation, labor in agriculture, agricultural cooperative, labor relations, membership*
